

PITÄMISEN POLYSEMIA: MITEN KOEHENKILÖT HAHMOTTAVAT PITÄÄ-VERBIN MERKITYSTYYPPEJÄ

suomen kielen verbi *pitää* on erittäin polyseeminen ja siksi kiinnostavaa materiaalia polysemian teoreettis-metodologiselle tarkastelulle. Esittelen tässä artikkelissa kolmen erityyppisen koeasetelman (eli testin) tuloksia, jotka kaikki liittyvät *pitää*-verbin merkityskirjon jaotteluun ja merkitysten välisen hierarkian analysointiin.¹ Päämääränä on (i) arvioida testien soveltuvuutta semantiikan tutkimukseen, (ii) antaa uutta tietoa *pitää*-verbin polysemiasta ja (iii) sitä kautta polysemian yleisemmistä ominaisuuksista.

JOHDANTO

Tässä artikkelissa ehdotan *pitää*-verbille esimerkiksi sellaisia merkitystyyppejä kuin MANUAALINEN KONTAKTI, KONTAKTIN PYSYVYYS, JÄRJESTÄMINEN, SÄILYTTÄMINEN ja AFFEKTIO, joita havainnollistavat seuraavat koehenkilöiden tuottamat esimerkkilauseet ja parafrasit²:

¹ Haluaisin esittää suuren kollektiivisen kiitoksen kaikille niille 131 koehenkilölle, jotka ovat auttaneet minua *pitää*-polysemian kanssa. — Kiitän myös siitä yleisöpalautteesta, jota olen saanut *pitää*-polysemiaa koskeissa tai sivunneissa konferenssiesitelmissäni Hanasaassa (NordLex) 24.5.1997, Amsterdamissa (ICLC) 15.7.1997, Turussa (KTP) 15.5.1999, Tukholmassa (ICLC) 14.7.1999, Helsingissä (SKY) 4.9.1999 ja FiCLA-laivalla 13.10.2000. Kiitän myös Virittäjän päätoimittajaa Susanna Shorea ja kahta nimetöntä lukijaa hyvistä kommentteista.

² Kutakin merkitystyyppiä edustamaan olen tässä valinnut sellaisia esimerkkejä, joiden sanavalintoja ja rakenteita esiintyi usealla koehenkilöllä, samoin kuin tyypillisiä parafraseja.

1. Pidä lujasti kiinni!
'Älä päästä irti!'	(MANUAALINEN KONTAKTI)
2. Pitääks tää katto varmasti?
'Onko tää katto vesitiivis?'	(KONTAKTIN PYSYVYYS)
3. Pidän huomenna bileet.
'Järjestän bileet.'	(JÄRJESTÄMINEN)
4. Mä pidän avaimia taskussa
'Säilytän avaimia.'	(SÄILYTTÄMINEN)
5. Mä pidän susta.
'Mä tykkään susta.'	(AFFEKTIO)

Lisäksi *pitää*-verbiä voi käyttää apuverbinä merkityksessä TÄYTYMINEN (joskus deontisena, joskus muunlaisena modaalina), jolloin sen syntaksi poikkeaa muista käyttötavoista: »kokija» esiintyy genetiivimuotoisena (kuten lauseessa 6), *pitää* ei taivu persoonassa ja ainoana pakollisena argumenttina on infinitiivimuotoinen verbi(lauseke) (kuten redusoidussa versiossa 6a). Lisäksi TÄYTYMINEN mahdollistaa kaksi *pitää*-verbiä samassa lauseessa (versio 6b).

6. Mun pitää mennä kotiin.
'Mun täytyy mennä.'	(TÄYTYMINEN)

6a. Pitää mennä.

6b. Mun pitää pitää esitelmä huomenna.

Viimeksi mainittu merkitys/käyttö edustaa nykykielenkäyttäjän kannalta *pitää*-verbin muihin merkityksiin nähden mahdollisesti homonymiaa. Pidän TÄYTYMISEN kuitenkin mukana tässä tutkimuksessa, koska (a) kielihistoriasta voidaan löytää semanttisia polkuja muista merkitystyypeistä, (b) kokeellisesta aineistostani löytyy esimerkkejä, joissa koehenkilöt ovat yhdistäneet TÄYTYMISEN muihin merkitystyypeihin, (c) TÄYTYMINEN tulee lähes poikkeuksetta koehenkilöille mieleen kun puhutaan *pitää*-verbin merkityksistä ja (d) asian ollessa kiistanalainen näinkin tärkeä merkitystyyppi on mieluummin otettava mukaan kuin ohitettava. (Polysemian laajaa tulkintaa suosivat monet kognitiiviset semantikot.) Haluttiin polysemia määritellä ja rajata tiukasti tai ei, TÄYTYMINEN on kiinnostava merkitystyyppi tässä artikkelissa käsittelemäni asiakokonaisuuden kannalta. Sen sijaan *pitää*-sanapesyteen muista jäsenistä, kuten *pidellä*, *pidättää*, *pitäjä*, *pitävä*, *pito* ja *pidot*, en puhu tässä analyysissä, vaikka niitäkin tuli joillekin koehenkilöille mieleen tuottaa *pitää*-verbin analysoinnin yhteydessä.

Polysemian tutkimuksessa, niin kognitiivisen semantiikan (jota itsekin lähinnä edustan) kuin muidenkin suuntausten piirissä, on yleensä liiaksi ohitettu merkitysten toisistaan erottelun ja mielekkäiden merkitystyyppien etabloinnin ongelmallisuus. Oma tutkimukseni pureutuu ennen kaikkea merkitysten luokitteluun ja siihen liittyviin teoreettisiin ja metodologisiin kysymyksiin: ongelma täytyy eksplikoida ja tutkimuskysymys operationalisoida. Muut polysemiatutkimuksessa kiinnostavina pidetyt kysymykset, kuten merkitysten suhteet toisiinsa ja merkitysten keskeisyys (tai prototyypisyys, salienssi/erottuvuus), ovat suorassa suhteessa merkitysten luokittelun ongelmaan. Emme esimerkiksi voi

▷

arvioida JÄRJESTÄMISEN ja SÄILYTTÄMISEN välistä semanttista yhteyttä, elleimme ensin harkitse ja perustele, onko kyseessä kaksi erillistä merkitystyyppiä. Täytyy tietää, mistä puhtaan, ennen kuin sen ominaisuuksia voidaan ilmaista.

Kokeellinen tutkimus liittyy usein psykolingvistiikkaan. Onkin niin, että myös polysemian tutkimuksen harvat eksperimentaalikot ovat yleensä tulleet ainakin osittain psykologian ja psykolingvistiikan piiristä, esimerkiksi Lehrer (1974), Caramazza ja Grober (1976), Colombo ja Flores d'Arcais (1983), Williams (1992), Sandra ja Rice (1995) sekä Baker (2000). Niinpä osassa näitä tutkimuksia pohditaan muun muassa polysemian kognitiivista representaatiota: onko yhden sanan eri merkitykset varastoitu erillisinä muistiyksiköinä vai johdetaanko polyseemisiä merkityksiä kielellisen prosessoinnin aikana?

Lähden kuitenkin siitä, että kokeellisia metodeja on mahdollista käyttää, vaikkei haluaisi tehdä vahvoja kognitiivis-psykologisia sitoumuksia ja implikaatioita. Siinä missä käyttämäni metodit itsessään ovat »pehmeämpiä» kuin monet luonnontieteellis-kognitiivis-psykologiset menetelmät (esimerkiksi reaktioajan mittaus), myös niiden tarkoitus on puhtaammin lingvistinen ja psykologisiin realiteetteihin kantaa ottamattomampi kuin yleensä psykolingvistiikassa.³ Tällä en väitä, että pystyisin metodeissani sivuuttamaan kognitiiviset taustaoletukset — en vain halua ylikorostaa tulosten merkitystä kognition tutkimuksen kannalta (ellei lukija sitten hyväksy näkemystä, että kieli heijastaa kognitiota suoraan).⁴

Tutkimuksessani on kuitenkin tiettyjä taustaoletuksia, jotka suorastaan velvoittavat kielenpuhujien laajamittaiseen konsultointiin ja testiasetelmien käyttöön. Näen semantiikan intersubjektiivisuuden sellaisena, että se mahdollistaa jonkinasteiset erot eri kielenpuhujien välillä, joten tutkija ei saa olettaa, että hänen kieli-intuitionsa on yhteinen kaikkien muiden puhujien kanssa. Samoin näen merkityksen sellaisena tilanteessa ja vuorovaikutuksessa neuvoteltavana, epämääräisenä ja ei ennalta viimeisteltynä ominaisuutena, että yksipuolisten päätelmien vaara on suuri ilman kokeellista tutkimusta. Lisäksi näen polysemian joustavana merkityksenä, mistä seuraa yleinen polysemian sisäisen kategorioinnin suhteellisuus: rajankäynti ja hierarkiasuhteet on helpompi hahmottaa, kun ymmärretään niiden osittainen intersubjektiivisuus ja osittainen subjektiivisuus, ja tämä »näkökulmaisuus» on helpompi operationalisoida, kun käytettävissä on koehenkilöiden näkökulma. Näitä asioita olen käsitellyt aikaisemmissa artikkeleissani (Raukko 1994, 1996, 1997, 1999, 2000 ja painossa).

Käyttämiäni testejä, jotka esittelen hetken päästä, yhdistää ennen kaikkea kiinnostus *pitää*-verbin merkityskirjon sisäiseen jaotteluun. Tässä artikkelissa esittelen joitakin keskeisiä tuloksia ja ongelmakohtia. Siinä missä muutamat merkitystyyppit näyttäytyvät veraten selkeästi paitsi keskeisinä myös itsenäisesti erottuvina, osa *pitää*-verbin polysemiasta on vaikeasti organisoituvaa »hetteikköä». Tämä yksittäinen havainto on metodologisesti tärkeä niin *pitää*-verbin polysemian kannalta kuin polysemian yleisen teoriankin kannal-

³ Tuoreesta suomen kieltä koskevasta kokeellisesta semantiikasta, joka ei myöskään pyri vahvoihin kognitiivisiin päätelmiin, esimerkki on Vanhatalon artikkeli Virittäjän tässä numerossa. — Laajemmin esittelen polysemiatutkimuksen nykyvirtauksia ja tähänastisia kokeellisia polysemia-analyysejä artikkeleissani (Raukko 1997, 1999 ja painossa) ja väitöskirjassani (Raukko, tulossa).

⁴ Siitä tavasta, jolla kognitiiviset lingvistit käsittelevät kognitiivisuutta polysemian yhteydessä, ks. esim. Sandra ja Rice 1995 sekä Dunbar 2001.

ta. Voimme nimittäin olettaa, että erittäin polyseemisten kielenyksikköjen semantiikassa on runsaasti heterogeenisuutta, ja yksi tämän heterogeenisuuden taso ilmenee siinä, että osa merkityksistä on erillisempiä, osa yhteennivoutuneita.

KYSELYTESTIT JA KOEASETELMAT

Pitää-verbin tutkimuksessani olen käyttänyt kolmea eri testityyppiä.⁵ Kaikki ovat sisältäneet koehenkilölle annettavan *pitää*-verbiin yksinomaan kohdennetun kysymyslomakkeen, joten kaikki kokeet ovat luonteeltaan monologistisia⁶ ja kirjallisia. Tosin yhdessä testissä, lajittelutestissä, koehenkilö tekee muutakin kuin kirjoittaa: hän lajittelee ja yhdistelee lausekortteja. Kaikkien testilomakkeiden sanamuodot löytyvät liitteestä tämän artikkelin lopusta. Testityypit ovat:

- tuottotesti (engl. *production test*),
- lajittelutesti (engl. *sorting test*) ja
- arviointitesti (engl. joko *difference evaluation test* tai *similarity rating test*).

Tuottotestissä koehenkilö tuottaa mielikuvitustaan käyttäen sellaisia lauseita, joissa kaikissa on verbi *pitää*, kuitenkin niin, että *pitää*-verbillä on koehenkilön mielestä jokaisessa lauseessa eri merkitys. Lisäksi koehenkilö kommentoi tuottamiensa esiintymien keskeisyyttä *pitää*-verbin polysemian sisällä, pohtii merkitysten välisiä semanttisia yhteyksiä sekä tuottaa parafrasit kustakin tuottamastaan lauseesta. (Ks. liitettä s. 372)

Lajittelutestissä koehenkilö saa lajiteltavakseen 50 lausekorttia, kullakin yhden *pitää*-verbin sisältävän lauseen, ja lajittelun perusteena tulee olla *pitää*-sanana merkitysten. Kortit ovat satunnaisessa järjestyksessä, ja kukin koehenkilö saa ne eri järjestyksessä. Lisäksi merkitysluokkia — siis lausekorttien pinoja — saa nimetä ja yhdistellä, ja lajittelun hankaluutta voi kommentoida. Sitten kysytään tuottotestin tapaan keskeisyydestä ja linkeistä; myös yksittäisten esiintymien (lausekorttien) edustavuutta tiedustellaan keskeisten merkitystyyppien sisällä. (Ks. liitettä s. 372–373.) Testissä käytetyt stimuluslauseet ovat peräisin koehenkilöiden vastauksista tuottotestissä.

Kolmas testityyppi, arviointitesti, on yksinkertaisin: siinä koehenkilö arvioi kerrallaan kahden *pitää*-verbin lause-esiintymän välistä merkityseroa asteikolla yhdestä viiteen. (Ks. liitettä s. 373.) Arvioitavia pareja on yhteensä 37.⁷ Testissä käytetyt stimuluslauseet ovat suurimmaksi osaksi jälleen peräisin koehenkilöiden vastauksista tuottotestissä.

⁵ Lisäksi olen huhtikuussa 1999 ja toukokuussa 2000 kokeillut niin sanottua joustotestiä, jossa muun muassa kysyin koehenkilöiltä, mitä sellaiset epäkonventionaaliset sanayhdistelmät kuin *pitää hulluksi* voisivat tarkoittaa. Esittelin näitä tuloksia FiCLA-symposiumiesitelmässä 13.10.2000.

⁶ Dialogistisia eli interaktionistisia metodeja olen harkinnut, mutta toistaiseksi ainoa systemaattisesti toteuttamani idea (samaisessa joustotestissä — vrt. alaviitteeseen 5) on se, että koehenkilöt arvioivat transkriboitua keskustelunpöytäkirjää ja siinä esiintyviä merkityksiä. Olen kokeillut myös protokolla-analyysin yhdistämistä lajittelutestiin (eli lajittelija kertoo nauhalle ajatuksistaan).

⁷ Lukumäärillä ei ole sen syvempää merkitystä. Lajittelutestissä haluttiin tarpeeksi suuri määrä stimuluksia, ja valittiin pyöreä luku. Arviointitestissä taas haluttiin välttää liian suurta määrää stimuluksia. Lukumäärillä ei ole mitään tekemistä keskenään eikä minkäänlaista yhteyttä *pitää*-verbin merkitysten kvantifiointiin, joka on tutkimusoletusteni vastaista (Raukko 1997: 161–162).

Lajittelutesti ja arviointitesti ovat aiemmissa psykolingvistikokeissa käytettyjä (esim. Colombo ja Flores d'Arcais 1984 sekä Sandra ja Rice 1995); tuottotestiä en ole kirjallisuudesta varsinaisesti löytänyt, joskin pieniä osia siitä löytyy Caramazalta ja Groberilta (1976: 187) sekä Rubinsteinilta, Garfieldiltä ja Millikanilta (1970), ja Trigel (1997) on käyttänyt testini muunnelmaa.

Tuottotestiin on osallistunut yhteensä 75 suomenkielistä koehenkilöä: (i) helmikuussa 1995 Helsingin yliopistossa 22 (enimmäkseen suomen kielen) yliopisto-opiskelijaa, (ii) huhtikuussa 1996 Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa 37 oppilasta ja 4 opettajaa, (iii) lokakuussa 1997 neljä Helsingin yliopiston suomenopiskelijaa sekä (iv) toukuussa 2000 kahdeksan kielten ja kielitieteen yliopisto-opiskelijaa. (Taulukosta 1 selviävät testien osallistujamäärät pähkinänkuoressa.)

Lajittelutestin pilottiversio tehtiin lokakuussa 1997 viidelle suomenopiskelijalle. Varsinaiseen lajittelutestiin osallistui lokakuussa 1998 21 opiskelijaa, ensin kymmenen yleisen kielitieteen peruskurssia käyvää, sitten yksitoista yleistä kielitiedettä pitempään opiskellutta. (Tilasto-operaatioiden luotettavuuden kannalta luku on hivenen pieni, mutta käytän tuloksia varovaisesti.)

Arviointitesti tehtiin vuosina 1997–1999 kolmessa eri erässä 19 opiskelijalle, joista viisi ensimmäistä opiskeli suomea ja 14 seuraavaa muita kielitieteellisiä aineita. Kaikki muut testit on tehty luokkahuonetilanteessa⁸, paitsi että arviointitestin 14 viimeistä informanttia tekivät testin kotona ja postittivat lomakkeen takaisin. Kotona vastaajia pyydettiin jäljittelemään kontrolloituja oloja, eikä kotona vastaaminen näytä vaikuttaneen arvioinnin tuloksiin.

(A) Tuottotesti	75 osallistujaa (kaikki äidinkielsiä)
(B) Lajittelutesti	21 osallistujaa (kaikki äidinkielsiä)
(C) Arviointitesti	19 osallistujaa (kaikki äidinkielsiä)

Taulukko 1. Kolmen eri *pitää*-testin osallistujamäärät.

Suurimmassa osassa testejä kysymyslomake on sisältänyt tarvittavat ohjeet kokeen suorittamiseksi, ja lisäksi lajittelutestin yhteydessä koehenkilö on käsitellyt 50:tä lausekorttia. Tuottotestissä vuonna 1995 kysymykset ja ohjeet kuitenkin lukivat kalvolla, eivät lomakkeessa; lomakkeessa oli vain viivoitetut tilat vastauksille. Osallistujissa on mukana muutamia opettajia ja (kielitieteellisen alan) jatko-opiskelijoita, mutta vain hyvin harvalla on ollut varsinaista tutkimuskosketusta polysemiaan.

PITÄÄ-VERBIN MERKITYSTEN JÄSENTÄMISTÄ TESTITULOSTEN PERUSTEELLA

Eksperimentaalisen metodologian johtajuus on se, että polyseemisen sanan merkityskirjon jakautuminen osiin ei ole itsestään selvää, vaan sitä täytyy tutkia eri testien avulla. Silti edes testien tulokset eivät anna yksioikoisia vastauksia merkitystyyppien hahmotuk-

⁸ Haluaisin kiittää testausjärjestelyissä auttaneita opettajia, erityisesti Tiina Onikki-Rantajääsköä, Meri Larjavaaraa ja Johanna Kuningasta.

seen. Lajittelutestissä tuotetut lajittelut sinänsä muistuttavat valmiita luokitteluja: kun kukin koehenkilö on ryhmitelty annetut 50 lause-esimerkkiä omalla tavallaan, ryhmityksistä voidaan tilastollisesti laskea tendenssejä ja klustereita. Silti näitä tuloksia voi tulkita monin eri tavoin, ja lisäksi annetut 50 lause-esimerkkiä eivät tyhjentävästi kata *pitää*-verbin koko polysemiaa.

Lajittelutestissä syntyviä tyypillisiä ryhmittelyjä voidaan sitten verrata arviointitestissä tuotettujen merkityseroarvioiden keskiarvoihin ja keskihajontoihin. Tällöin voidaan valitettavasti vertailla vain kahta esimerkkiä kerrallaan: kun lajittelutestin 50 esimerkkilauseesta voidaan muodostaa 1 225 järjestämätöntä paria, arviointitestin 37 paria antavat tietoa vain näistä 37 parista.

Laadullisesti toisenlaista todistusaineistoa saamme tuottotestistä. Tuottotestin asetelmahan toimii olennaisesti toisinpäin kuin lajittelu- ja arviointitestien: siinä missä lajittelu- ja arviointitestien koehenkilöiden tulee arvioida kokeen järjestäjän antamia esimerkkejä, tuottotestissä koehenkilö tuottaa omat esimerkinsä ja pystyy näin vapaammin maa-lailemaan oman näkemyksensä *pitää*-verbin polysemian keskeisistä eronteista. Tuottotestin varsinaisen tuottamisosuuden tehtävänantohan on se, että koehenkilö tuottaa sellaisia esimerkkejä *pitää*-verbin käytöstä, jotka hänen mielestään edustavat eri merkityksiä. Tehtävänannon takia pyrin lähtemään siitä, että koehenkilön sana on laki: lähtökohtaisesti kunkin koehenkilön kukin eronteko kuvastaa jotain oleellista merkityseroa *pitää*-verbin polysemiassa.

Tuottotestin suurimpana hankaluutena on eri koehenkilöiden tuottamien erontekojen eli lajittelujen yhdistäminen kokonaisuudeksi, kun heidän lauseensa ja parafrasinsa eivät yleensä ole samoja (joskin paljon yhteistäkin löytyy⁹). Periaatteessa joudun tässä yhdistämisessä käyttämään samanlaisia intuitiivisia keinoja kuin kokeellisia metodeja käyttämättömät lingvistit, mutta olen kuitenkin pyrkinyt systematisoimaan yhdistämisessä käytettyjä periaatteita (ks. esim. Raukko 1999: 94–97).

AFFEKTIO

Kun lähdemme liikkeelle tuottotestin vastauksista, merkitystyyppien etsiminen on helppointa aloittaa sellaisesta merkitystyyppistä, jolla on suhteellisen vakioinen ja tunnusomaisesti muista merkitystyypeistä poikkeava valenssirakenne ja joka esiintyy lähes kaikilla koehenkilöillä (eli informanteilla — tästä lähtien INF) omana esimerkkinään ja vain kerran. Tämä helpoimmin omaksi ja vain yhdeksi erottuva merkitystyyppi on AFFEKTIO, joka esiintyi 75 koehenkilöstä peräti 73:lla (97 %), ja lähes jokaisella (71:llä) heistä vain kerran. Niinpä esimerkiksi INF 1 tuotti lauseen *Pidän kakusta*, INF 2 *Minä pidän hänestä*, INF 3 *En pidä pakottamisesta* ja niin edelleen, mutta kukaan heistä ei tuottanut mitään muuta samannäköistä esimerkkilauseetta — tehtävänannon mukaisesti siis erottaen AFFEKTION esiintymän vain sellaisista muista esiintymistä, joilla on eri merkitys. Samalla näyttää siltä, että AFFEKTIO on hyvin keskeinen *pitää*-verbin merkitys. Paitsi että »intersubjek-

⁹ Lähes identtisistä, taajaan esiintyneistä lauseista käyvät esimerkiksi *Minä pidän sinusta* / *Mä pidän susta* / *Pidän sinusta*, joka esiintyi 14 kertaa, sekä *Minun* / *Mun pitää mennä* (*kotiin/kouluun/kauppaan/suihkuun/töihin/elokuviin*), joka esiintyi yhteensä 17 kertaa.

tiivisesti» lähes kaikille koehenkilöille tuli (ilman ohjaavia neuvoja) mieleen tuottaa juuri tämä merkitystyyppi, myös »intrasubjektiiivisesti» moni yksittäinen koehenkilö piti tätä merkitystyyppiä keskeisimpänä: 28 informanttia (38 %) tuotti AFFEKTION ensimmäisessä lause-esimerkissään. Myös kolmas keskeisyyden indikaattori on selvä. Tuottotestin kysymyksessä B, jossa kirjoitettiin mielipidettä jonkin esimerkin keskeisyydestä, 75 % niistä koehenkilöistä, jotka ylipäänsä valitsivat jonkin tai joitakin merkityksiä muita keskeisemmäksi, valitsi (ainakin) AFFEKTION. Pieni osoitus merkitystyyppin keskeisyydestä on myös se, että joustotestissä (vrt. alaviitteeseen 5) kysymykseen »Mitä pitää hulluksi voisi tarkoittaa?» viisi informanttia kahdeksasta vastasi AFFEKTION (eikä esimerkiksi MIELIPIDETTÄ).

TÄYTYMINEN (VS. AFFEKTIO)

Toinenkin merkitystyyppi, TÄYTYMINEN, esiintyi lähes jokaisella informantilla, 70:llä 75:stä (93 %). Tämän merkitystyyppin pitäminen erillään muusta polysemiasta tuntuu helpolta sekä semanttisin että syntaktisin perustein: paitsi että deonttinen modaalisuus poikkeaa suuresti affektiosta, käsin koskettamisesta ja järjestämisestä, kyseessä on ainoa pitää-verbin käyttötapana, jossa vaaditaan prototyypin nominatiivisubjektin sijasta genetiivimuotoinen kokija-argumentti (joskin tämän lauseenjäsenen voi jättää pois, kuten tekee moni informantti, esim. INF 65: *Pitääkö jo lähteä*).¹⁰ Tässä käytössä pitää esiintyy aina yksikön kolmannessa persoonassa. Lisäksi pakollisena argumenttina on infinitiivimuotoinen verbi. Mutta siinä missä TÄYTYMINEN on selvästi muista erottuva tyyppi, sen sisällä on mahdollinen luokitteluongelma: kuinka yksityiskohtaista tai oleellista koko pitää-polysemian kannalta on TÄYTYMISEN jakaminen alalajeihin? Huomattakoon tässä vaiheessa, että sekä Nykysuomen sanakirja että Suomen kielen perussanakirja jaottelevat tämän yksipersonaisen käytön moneen alalajiin: NS vähintään kymmeneen osaan ja PS seitsemään. Myös Suomen kielen sanakirja (Nurmi, Rekiaro ja Rekiaro 1996: 506) jakaa tämän alueen kolmia: »pakosta, välttämättömyydestä tms.», »oletuksesta, suotavuudesta» ja »päivitteilynä».

Alajaottelu saa osittaista tukea tuottotestin koehenkilöiltä: 54 (eli 77 %) tuotti vain yhden esimerkin, mutta 13 kaksi eri esimerkkiä ja kolme ihmistä vielä useamman. Testitulosta vapaasti tulkiten 23 % koehenkilöistä vaatii pitää-verbin polysemian kokonaisuutta kuvattaessa, että TÄYTYMINEN täytyy jakaa kahteen alamerkitykseen, mutta 77 % jättäisi tämän yksityiskohdan huomiotta silloin kun tarkastellaan kokonaisuutta. TÄYTYMISEN alamerkitysten välisestä semanttisesta erosta on mahdoton tehdä systemaattisia päätelmiä testituotosten perusteella, sen verran esimerkkien oppositioparit hajoavat eri suuntiin. Myös arviointitesti vihjaa erimielisyyden suuntaan, sillä arvioitava pari *Minun pitää lähteä töihin – Pitäisiköhän tämän asian olla näin* saa koko testissä suurimman keskihajonnan, 1,27, kun keskihajonnat vaihtelevat välillä 0,31–1,27.

Keskeisyydessä TÄYTYMINEN vetää hyvin vertoja AFFEKTIOLE. Aktivaation nopeudessa TÄYTYMINEN ylittää itse asiassa kaikki muut merkitystyyppit: 39 informanttia (56 % kaikis-

¹⁰ Poikkeuksena genetiivikokijalle on sellainen sanajärjestys, jossa »kokijan» sijasta verbiä edeltää esimerkiksi paikanimaus ja »kokija» on muuttunut objektimaiseksi »patientiksi»: esim. *Laivassa pitää olla kapteeni* (NS). Tällaisia esimerkkejä ei tuottotestini vastauksissa esiintynyt.

ta TÄYTYMISEN tuottaneista) tuotti sen ensimmäisessä lause-esimerkissään. Kysymykseen keskeisyydestä noin 76 % vastasi, että (ainakin) TÄYTYMINEN on keskeinen.

Olemme tähän mennessä saaneet tuottotestin tuloksista selville, että sekä AFFEKTIO että TÄYTYMINEN erottuvat helposti omiksi itsenäisiksi *pitää*-verbin merkitystyypeikseen, joskin TÄYTYMISEN kohdalla on hiukan paineita sisäisen jaottelun suuntaan. Verrattaamme näitä löydöksiä nyt lajittelutestin tuloksiin.

Lajittelutestissä oli ryhmiteltävänä muun muassa seuraavat kahdeksan lausekorttia (alkuperäisin numeroinnin):

7. Minä pidän sinua hulluna.	2. Minun pitää lähteä töihin.
18. Piditkö esitystä mielenkiintoisena?	14. Pitiks sun mennä se sanomaan.
29. Mä pidin tosta leffasta.	26. Pitää mennä tallille.
40. Mitä sä pidät siitä luennoitsijasta?	50. Pitäisiköhän tämän asian olla näin?

Oikealla olevat lauseet (2, 14, 26, 50) ryhmiteltiin hyvin usein yhteen, niitähän yhdistää muun muassa TÄYTYMISELLE tyypillinen syntaktinen käyttäytyminen, vaikka pieniä erojakin löytyy muun muassa verbinmuodoista, lausetyypeistä ja argumenttien määrästä. Informantteja oli 21; heistä 15 (71 %) kokosi täsmälleen kyseisen neljän lauseen ryhmän ilman mitään sisäisiä jakoja ja ilman mitään muita jäseniä. Tämä enemmistö vastaa kokonsakin puolesta tuottotestissä havaittua enemmistökäyttäytymistä. Muut kuusi lajittelijaa jättivät ryhmästä herkimmin ulkopuolelle lauseen 50: kolme ihmistä tuotti ryhmän {2, 14, 26}. Vain kaksi informantia (10 %) käytti kahta hierarkiatasoa ja teki TÄYTYMISEN sisäisen jaon: toinen heistä erotteli {(2, 26), (14, 50)}, toinen {(2, 26), (14)}; kumpikaan heistä ei valottanut ryhmien välistä eroa nimitysten avulla. Joka tapauksessa TÄYTYMISEN erillisuus muusta *pitää*-verbin polysemiasta tuli vahvasti todistetuksi, sillä kaikkiaan 20 informantia (95 %) erotti ainakin lauseet 2, 14 ja 26 muista.

AFFEKTION kohdalla tilanne on monimutkaisempi, ja joudumme ottamaan käsittelyyn uusia merkitystyypejä, AFFEKTION lähisukulaisia. On kuitenkin ensin huomattava, että koeasetelma antoi vain yhden stimuluslauseen (nro 29), jossa on AFFEKTIOILLE tyypillinen rakenne:

N ₁ (nominatiivissa)	pitää	N ₂ (elatiivissa)
---------------------------------	-------	------------------------------

Vaikka ohjeet (ks. liitettä s. 372–373) sallivat yhden jäsenen ryhmät, lajittelija saattaa herkästi pyrkiä vähän suurempiin ryhmiin. Voi siis johtua koeasetelmasta, että vain viisi

▷

koehenkilöä (24 %) jätti lauseen 29 omaksi ryhmäkseen, ja heistäkin vain kolme kokonaan yksin — muut kaksi liittivät sen ylemmällä tasolla ryhmään {7, 18, 40}. (Ks. lausekortteja s. 361.)

MIELIPIDE (VS. AFFEKTIO)

Yhteensä 14 informanttia ryhmitteli lauseet 7, 18, 29 ja 40 yhteen ilman muita lauseita, joko alimmalla hierarkiatasolla (9 informanttia) tai sisäisesti jaotellen. Ryhmittelystä {(29) (7, 18, 40)} oli jo puhe; kaksi muuta informanttia jaoteli lauseet {(29, 40) (7, 18)}. Ilmeisesti stimuluslause 40 *Mitä sä pidät siitä luennoitsijasta*, jonka sen alkuperäinen tuottaja, tuottotestin INF 64, ilmaisi toisin (D-tehtävässä) *Mitä ajattelet luennoitsijan puheen sisällöstä?*, toimii vedenjakajana AFFEKTION ja toisen merkitystyyppin, MIELIPIITEEN välillä. Jos lauseen 40 voisi muuttaa väitelauseeksi, syntaksi toimisi seuraavasti:

N_1 (nominatiivissa)	pitää	N_2 (partitiivissa)	N_3 (elatiivissa)
------------------------	-------	-----------------------	---------------------

Näyttää kuitenkin siltä, että nykykieli ei mahdollista väitelausetta, vaan ainoastaan *Mitä*-kysymyslauseen. Verbi *tykätä* on joustavampi: voimme sanoa sekä *Mitä sä tykkäät siitä luennoitsijasta* että esimerkiksi *Mä tykkään huonoa tästä asiasta*. (Samoin toimii *ajatella*: esimerkiksi *Ajattelen huonoa tästä asiasta* tai *Älä ajattele minusta huonoa*.)

Lauseet 7 ja 18, jotka nyt edustavat prototyypistä MIELIPIDETTÄ, sen sijaan rakentuvat seuraavan argumenttirakenteen pohjalle:

N_1 (nominatiivissa)	pitää	N_2 (partitiivissa)	N_3 (essiivissä)
------------------------	-------	-----------------------	--------------------

Lauseet 7 ja 18 yhdistettiin erittäin sujuvasti: 19 informanttia 21:stä yhdisti ne jo alimmalla tasolla, kaikki 21 viimeistään ylemmällä tasolla. Silti myös AFFEKTIO on enemmän tai vähemmän mukana ryhmittelyssä peräti 17 informantilla. Pitäisikö meidän ajatella, että AFFEKTIO ja MIELIPIDE edustavat sittenkin samaa merkitystyyppiä?

Suuret yksikieliset sanakirjat Nykysuomen sanakirja ja Suomen kielen perussanakirja niputtavat nämä merkitystyyppit yhteen niin, että tietyn alamerkityksen kohdalla nämä muodostavat kaksi alatyppiä. NS:ssa kyseessä ovat luennat A.X.1 ja A.X.2, PS:ssa luennat 15.a ja 15.b. (Huomaa, että AFFEKTIO on jälkimmäisenä.) Molemmissa yhdistävän merkityksen (NS A.X, PS 15) nimitys on »mielipiteestä, kannanotosta», ja alatyypien selitteetkin ovat likipitäen samanlaisia:

olla jstak jtak mieltä, katsoa jksik t. jnklaiseksi; joskus: luulla jksik (NS A.X.1)
olla jstak jtak mieltä, katsoa, luulla jksik t. jonkinlaiseksi (PS 15.a)
elat:n ohella: tuntee mieltymystä, olla mieltynyt jkhun t. jhk. (NS A.X.2)
tuntee mieltymystä, olla mieltynyt jkhun t. jhk. (PS 15.b)

PS on siis kopioinut NS:n päätöksen yhdistää nämä kaksi merkitystyyppiä hyvin lähelle toisiaan, yhden merkitystyyppin kahdeksi alakohdaksi.¹¹ Vaikka lajittelutestin tulokset tukevat tätä päätöstä, tuottotesti ja lajittelutestin pilottiversio, josta »vedenjakaja» (stimuluslauseen 40 kaltainen esimerkki) puuttui, eivät tue tätä ratkaisua niinkään selvästi.

Tuottotestissä MIELIPITEEN tuotti 15 informanttia (yksi heistä kaksin kappalein); kaikki heistä tuottivat myös AFFEKTION, joten he ovat tehneet eron merkitysten välillä. Neljällä informantilla AFFEKTIO ja MIELIPIDE esiintyivät peräkkäin, 11:llä eivät. (Kaikilla paitsi yhdellä informantilla AFFEKTIO esiintyi ennen MIELIPIDETTÄ.) Peräkkäisyys on mahdollinen viite kognitiiviseen lähekkäisyyteen, mutta tämä 15-henkinen populaatio ei ole niin yksituumainen, että saisimme vahvoja todisteita. Tuottotestin C-kysymyksessä merkitysten välisistä linkeistä (ks. liitettä s. 372) vain kolme informanttia yhdistää nimenomaan nämä kaksi tyyppiä, kun taas kaksi nimenomaan kiistää näiden kahden yhteyden (kun muita yhteyksiä löytyy). Muut kymmenen eivät kerro mitään merkille pantavaa näiden kahden tyyppin välisestä suhteesta, olivatpa kaikki esiintymät heidän mielestään ylipäänsä yhteydessä tai eivät.

Lajittelutestin versiot vuosilta 1997 (pilotti, 5 informanttia) ja 1998 (21 informanttia) antavat erilaiset tulokset näiden kahden merkitystyyppin välisestä suhteesta. On mahdollista, että ero johtuu lauseen 40 mukaan ottamisesta vuoden 1998 versioon (vaikka populaatiot ovat toki aivan liian pieniä luotettavien päätelmien tekemiseksi). Pilottilajittelutestissä olivat mukana edellä mainitut lauseet 7 ja 18 sellaisenaan, ja lauseen 29 vastinparina oli *Minä pidän sinusta*. Vain yksi informantti viidestä asetti AFFEKTION aika lähelle kahta muuta, siis MIELIPIDETTÄ. Muut erottivat sen omaksi tyyppikseen. (Arviointitestistä tämä merkityspari valitettavasti puuttui.)

Olemme nähneet, että eri testit antavat eri kuvan AFFEKTION ja MIELIPITEEN suhteesta. Suurin yksittäinen ero testitulosteni ja isojen sanakirjojen polysemiakuvan välillä on kuitenkin se, miten AFFEKTIO sijoittuu. Tutkimustulosteni mukaan AFFEKTIO on jaetulla sijalla tärkein *pitää*-verbin merkitystyyppi. Sen sijaan sanakirjoissa AFFEKTIO on saanut aika marginaalisen sijainnin: PS on kopioinut NS:n ratkaisun sijoittaa AFFEKTIO kauas alusta, »piiloon» MIELIPIDE-merkityksen alakohdaksi. Ehkä ratkaisussa voisi eniten ihmetellä järjestystä, jossa MIELIPIDE tulee ennen AFFEKTIOTA: tuottotestini vastauksissa MIELIPIDE oli selvästi harvinaisempi kuin AFFEKTIO, ja lähes kaikilla niillä informanteilla, joilla oli molemmat, MIELIPIDE tuli vastauksessa myöhemmin kuin AFFEKTIO. Voisi siis väittää, että AFFEKTION sijoittuminen näissä sanakirja-artikkeleissa on käyttäjäepäystävällinen ratkaisu. Jos se on *pitää*-verbin keskeisimpiä käyttöjä, tuntuu yllättävältä, että se on sijoitettu artikkelissa vaikeaan paikkaan ja vieläpä b-alakohdaksi.¹²

Myös lajittelutestissä esiintyi kysymys eri merkitysryhmien keskeisyydestä (kysymys 2, ks. liitettä s. 372–373). Niistä 18 informantista, jotka vastasivat kysymykseen, 14 valitsi AFFEKTION ja/tai MIELIPITEEN yhdeksi kolmesta keskeisestä merkitystyyppistä ja 16 valitsi TÄYTYMISEN. Prototyypisimmäksi edustajaksi TÄYTYMIS-ryhmässä valittiin (kysymyksessä 3) ylivoimaisella äänen enemmistöllä (13 henkilöä) lause *Minun pitää lähteä toi-*

¹¹ Käsitelin tätä aihetta esitelmissäni »Miten koehenkilöiden käyttö voi hyödyttää polysemian kuvausta sanakirjoissa? — Esimerkkinä suomen *pitää*-sana» Pohjoismaisessa leksikografiakonferenssissa Hanasaaressa 24.5.1997; kiitän muun muassa Suomen kielen perussanakirjan silloista päätoimittajaa Risto Haaralaa kommentista.

¹² AFFEKTION ja MANUAALIN (ks. seuraavaa lukua) välistä jatkumoa käsitelen väitöskirjassani.

hin, kun taas toisessa ryhmässä lauseen *Mä pidin tosta leffasta* (8 henkilöä) kilpailijana on *Mitä sä pidät siitä luennonistajasta* (3 henkilöä). Lajittelutestin nimitystehtävässä (kysymys 1c) AFFEKTIO-voittoisissa ryhmissä suosituin nimi oli *tykätä* (9 henkilöä), kun taas MIELIPIIDE-voittoisissa ryhmissä esiintyi ehdotuksia *mielipide* (5 henkilöä) ja *olla jotakin mieltä* (3 henkilöä). Peräti 14 informanttia käytti toisesta ryhmästä nimitystä *täytyä*, mikä onkin toiminut minulla hyvänä perusteena nimittää ryhmää TÄYTYMISEKSI.

MANUAALINEN KONTAKTI

AFFEKTION ja TÄYTYMISEN lisäksi kolmas keskeinen merkitystyyppi, joka erottuu tuotto-testini perusteella helpohkosti *pitää*-polysemian kokonaiskuvassa, on MANUAALINEN KONTAKTI, jonka lyhennän nyt MANUAALIKSI. Se aloittaa *Nykysuomen sanakirjassa* ja *Suomen kielen perussanakirjassa pitää*-artikkelin, mikä kielii standardinäkemyksestä, että MANUAALI on etymologisesti alkuperäisin merkitystyyppi niistä, jotka ovat edelleen olemassa. Tuototestissä 58 informanttia (77 %) tuotti jonkin sellaisen lauseen (ja melkein kaikissa tapauksissa vain yhden sellaisen lauseen), joka voidaan ymmärtää varsin prototyypisenä käsin pitelemisenä. Merkillä pantavaa on kuitenkin se, että syntaktisesti esimerkit voivat olla monennäköisiä, kuten seuraavista koehenkilöiden tuottamista lauseista, parafraaseista ja omista rakenneanalyyseistani ilmenee.

7. Pidä kiinni!
'Säilytä ote!'	N V Adv
8. Pidä lujasti kiinni!
'Älä päästä irti!'	N V Adv Adv
9. Hän piti lujasti kiinni tangosta.
'Hän tarrautui lujasti tankoon.'	N V Adv Adv N _{elat}
10. Pidä kiinni köydestä.
'Tartu kiinni köydestä.'	N V Adv N _{elat}
11. Pidän ystävää kädestä kiinni.
(ei parafrasiasia)	N V Adv N _{part} N _{elat}
12. Me pidimme toisiamme kädestä.
'Kuljimme/olimme käsi kädessä.'	N V N _{part} N _{elat}
13. Voitsä pitää mun reppua?
'Voitsä ottaa mun repun hetkeksi?'	N V N _{part}
14. Pidän kirjaa kädessäni.
'Minulla on kirja kädessäni.'	N V N _{part} N _{iness}

Jo yksinomaan imperatiivimuotoinen *pidä kiinni*, ilman mitään nominaaliargumenttia, tavan adverbien kera (lause 8) tai ilman (7), esiintyi peräti kymmenellä eri informantilla (13 %). Yhden nominaalisen, elatiivimuotoisen argumentin kanssa (lause 10) *kiinni* esiintyi 28 kertaa, ja vain kahdessa näistä tapauksista mukana oli lauseen 9 tapaan adverbien, molemmissa tapauksissa jälleen *lujasti*. Lauseen 11 kaltainen kahden nominaalisen argumentin ja *kiinni*-adverbien rakenne esiintyi kolmella informantilla. Kun *kiinni* siis

esiintyi 41 kertaa eli kahdessa kolmasosassa MANUAALIN esiintymistä tuottotestin vastauksissa, sitä voi hyvällä syyllä pitää prototyyppisenä, kielenpuhujalle helposti mieleen tulevana MANUAALIN »kytkysanana». (Jotkut informantit huomauttavat kollokaatioiden ja idiomien ongelmasta polysemiatestejäni tehdessään, mutta tässä artikkelissa en keskity tähän ongelmaan.)

Esittelemällä argumenttirakenteiden moninaisuutta haluan myös korostaa sitä, kuinka semanttinen kategoria — MANUAALI — voi ylittää syntaktisten kategorioiden rajat. Samaten tässä esiin tulleiden syntaktisten kategorioiden sisällä esiintyy muita merkitystyyppiä; esimerkiksi syntaktisesti lauseen 13 kaltainen *Mä pidän pianotunteja* ja syntaktisesti lauseen 14 kaltainen *Minä pidän sinua lukitussa komerossa* eivät kuulu MANUAALIMerkitystyyppiin. Syntaktiset ja semanttiset kategoriat voivat siis olla osumatta yhteen kahdella tavalla. Mitä tulee lauseeseen 14, siinä jo hivellään toisen merkitystyyppin rajaa: kädessä pitäminen ja esimerkiksi taskussa pitäminen eivät ehkä ensi näkemältä tunnu niin erilaisilta merkityksiltä kuin yritän väittää. Olen kuitenkin käyttänyt heuristisena kriteerinä sanaa *käsi*, jonka läsnäolo konkreettisesti osoittaa, että olemme vielä tekemisissä manuaalisen kontaktin kanssa. Se sitoo lauseen 14 myös yhteen lauseiden 11 ja 12 kaltaisten esiintymien kanssa.

Lajittelutestin ja arviointitestin tulokset kuitenkin kyseenalaistavat lauseen 14 kaltaisten esiintymien (joita tuottotestissä tuotettiin viitisen kappaletta) yhdistämisen MANUAALIIN. Lause 14 oli stimuluksena lajittelutestissä; seuraavassa sitä vertaillaan selkeähköön MANUAALIIN (A) ja eräänlaiseen SÄILYTTÄMISEEN (C).

A. Pidä minua
kädessä.

B. Pidän kirjaa
kädessäni.

C. Mä pidän avaimia
taskussa.

Arviointitestissä merkitysero arvioitiin sekä tapauksessa A–B että tapauksessa B–C hyvin samankokoiseksi: asteikolla 1–5 ensimmäinen arvioitiin keskimäärin 2,11:ksi, jälkimmäinen 2,05:ksi. Tapauksesta A–B informantit olivat hiukan yksimielisempiä; sillä oli näet pienempi keskihajonta: 0,85 vs. 1,0.

Lajittelutestissä stimulus B yhdistettiin useammin SÄILYTTÄMISEEN (B ja C samassa ryhmässä 13 informantilla) kuin MANUAALIIN (7 henkilöä). Huomionarvoinen on myös se perheyhtäläisyyden piirre, että ääripäät A ja C yhdistää vain 2 ihmistä, joten stimulus B yhdistetään yleensä vain joko SÄILYTTÄMISEEN tai MANUAALIIN.

Muuten lajittelutestissä yllättää muun muassa se, että lähes samannäköiset stimulut *Minä pidän sinusta kiinni* ja *Pidä seinästä kiinni ettet liukastu* on yhdistänyt vain 14 ihmistä 21:stä (67 %). Samaten 15–16 ihmistä yhdistää jommankumman näistä edellä käsiteltyyn stimulukseseen A, mutta näiden kolmen — mielestäni prototyyppisen — MANUAALIN edustajan ryhmittelee omaksi itsenäiseksi kolmen jäsenen ryhmäkseen vain kaksi koehenkilöä. Jonkin verran stimulusta B (*Pidän kirjaa kädessäni*) suosittu kumppani (8–10 koehenkilön mielestä) noille kolmelle perus-MANUAALILLE on *Pitäisitkö laukkua-ni hetken* (vrt. lauseeseen 13 aiempana), mutta yhtä suosittu (7–11 henkilöä) on toinen stimulus, *Pönkkä pitää ovea paikallaan*, jonka itse luokittelisin jo selvästi eri merkitystyyppiin.

▷

Kaiken kaikkiaan havaitsemme, että MANUAALI ei lajittelutestin perusteella olekaan selvästi itsenäinen merkitystyyppi, vaan siitä alkaa jatkumo, jota käsittelen tuonnempana »ongelmallisena keskiryhmänä».

KONTAKTIN PYSYVYYS

Siirtykäämme merkitystyyppiin KONTAKTIN PYSYVYYS, joka sekkin on syntaktisesti muun-
tuskelpoinen (esimerkit ja parafrasisit jälleen tuottotestin informanteilta):

15. Pitääkö toi liima hyvin?
'Onko toi hyvää liimaa'	N V Adv
16. Tämä sopimus pitää.
'En petä sinua.'	N V
17. Sukset eivät pidä.
'Sukset liukuvat vaikeivät ne saisi.'	N V
18. Nokia pitää liukkaalla tiellä.
'Nokia ei luisu liukkaalla tiellä.'	N V N _{paikallissija}
19. Pitääkö takkisi vettä?
'Onko takkisi vedenkestävä?'	N V N _{objektin sija}
20. Se pitää hyvin vettä ja tuulta.
'Se on vesitiivis.'	N V N _{objektin sija} Adv

Olen valmis niputtamaan edellisen kaltaiset tuottotestissä esiintyneet esimerkit yhteen. Kaikissa näissä *pitämisen* subjektina on eloton esine tai käsite, joka joko itsessään ei rikkoudu, vuoda, luisu tai lakkaa olemasta voimassa tai sitten pitää huolta siitä, että jokin toinen entiteetti (esimerkiksi Nokian renkailla kiitävä auto tai liimalla yhteen kyhätty rakkonelma) ei rikkoudu, vuoda tai luisu.

Tuottotestissä 26 koehenkilöä (35 %) tuotti ainakin yhden tällaisen esimerkin, mutta peräti yhdeksän heistä tuotti useammankin kuin yhden. Niinpä tämä merkitystyyppi on oitis alttiina sisäiselle jaottelulle.

Lajittelutestissä kaikki 21 informantia yhdistivät lauseet *Sauma pitää* ja *Pitääkö takkisi vettä*, joten ainakin kankaiden yhdessä pysymisen ja takin vesitiivyyden aikaansaaminen koetaan riittävän samaksi merkitykseksi. Myös kolmas lause *Pitääks tää katto varmasti* yhdistettiin kahteen edelliseen 19 tapauksessa 21:stä. Sen sijaan vain runsaat puolet koehenkilöistä yhdisti esimerkit *Suksi pitää tänään hyvin* ja *Tämä lupaus pitää* edellä mainittuihin esiintymiin. Samaan tapaan arviointitestissä lauseet *Sauma pitää* ja *Katto pitää sateen* arvioitiin verraten samanmerkityksisiksi (1,95), kun taas lauseet *Pitävätkö renkaat* ja *Pitääks tää katto varmasti* erilaisemmiksi (2,89).

Olen pyrkinyt pitämään sellaiset esiintymät kuin *Minä pidin lupaukseni* ja *Hän piti sanansa* erillään KONTAKTIN PYSYVYYDESTÄ, koska silloin kun subjektiksi tulee ihminen, lupauksen pysyminen alkaa muistuttaa sellaisia käytötapoja kuin *Puut pitävät lehtensä* ja *Minä pidin esitelmän*, vaikka pinnalta katsoen *Lupaus pitää* ja *Minä pidän lupaukseni* näyttävätkin kokonaisina lauseina puhuvan samasta asiasta. Informantit ovat pitäneet

kutinsa tämän eronteon kanssa: vain neljä 21:stä on yhdistänyt lajittelutestissä nämä kaksi käyttötapaa.

Samalla tavalla kuin MANUAALIN kohdalla, myös KONTAKTIN PYSYVYYDELLÄ on siis jo selviä yhteyksiä muihin merkityksiin, joita käsittelem seuraavassa. Yhteydet ovat usein niin ilmeisiä, että rajanveto voi olla vaikeaa, vaikka olen pyrkinyt osoittamaan, että testitulosten perusteella on vielä tähän asti ollut mahdollista vakiinnuttaa tiettyjä suhteellisen omavaraisia merkitystyyppiä.

ONGELMALLINEN KESKIRYHMÄ

Olemme tähän asti nähneet *pitämisen* polysemiassa viisi merkitystyyppiä, joiden erotte-lua ja jonkinasteista vakiinnuttamista ja ongelmattomuutta testitulokset puoltavat (ks. tau-lukkoa 2).

	esimerkkilause	tuottotestissä	75:stä
AFFEKTIO	<i>Minä pidän sinusta</i>	73 informantilla	97 %
MIELIPIDE	<i>Minä pidän sinua saitana</i>	15 informantilla	20 %
TÄYTYMINEN	<i>Minun pitää mennä</i>	70 informantilla	93 %
MANUAALI	<i>Minä pidän sinusta kiinni</i>	58 informantilla	77 %
KONTAKTIN PYSYVYYS	<i>Sauma pitää</i>	26 informantilla	35 %

Taulukko 2. Viisi melko ongelmattonta merkitystyyppiä.

Näiden lisäksi tuottotestissä tuotettiin monen muunkin laisia *pitämisen* muotoja, joista suurin osa muodostaa sekavan ja vaikeasti eroteltavan jatkumoiden joukon. Nimitän tätä vaikeaa »jäännösryhmää» *keskiryhmäksi* muun muassa sen takia, että monet semant-tiset yhteydet *pitämisen* polysemiassa selittyvät näiden merkitystyyppien kautta. Haluan myös välttää sen mielikuvan antamista, että vaikeasti luokiteltavat merkitykset olisivat polysemian periferiassa: päinvastoin helposti erottuvien AFFEKTION ja TÄYTYMISEN voi kat-soa olevan katvealueella polysemian kokonaisselittämisen kannalta, vaikka ne niin tärkeitä ja keskeisiä merkityksiä sinänsä ovatkin.

Esitän alustavan listan sellaisista esiintymien lajeista, joita tähän keskiryhmään olen ajatellut. Lajit on järjestetty semanttisesti mielekkääseen järjestykseen, ja niissä luetel-iaan yhden kokonaisen autenttisen lause-esimerkin jälkeen muiden esiintymien kohtia, joista voi päätellä merkitystyypin.

	tuottotestissä
a. Pidän huomenna bileet/juhlat/häät.	8 informantilla
b. Isä piti puheen/esitelmän/tunnin/ pianotunteja/konsertin/kokouksen.	13 informantilla
c. Pidetään tauko/lomaa.	3 informantilla
d. Siellä pidettiin hauskaa.	5 informantilla
e. Pitää hellettä/sadetta/ilmoja.	3 informantilla
f. He pitävät siellä sadetta.	2 informantilla
g. Pidä pintasi!/varasi/pääsi/kiirettä/puoliasi	6 informantilla

▷

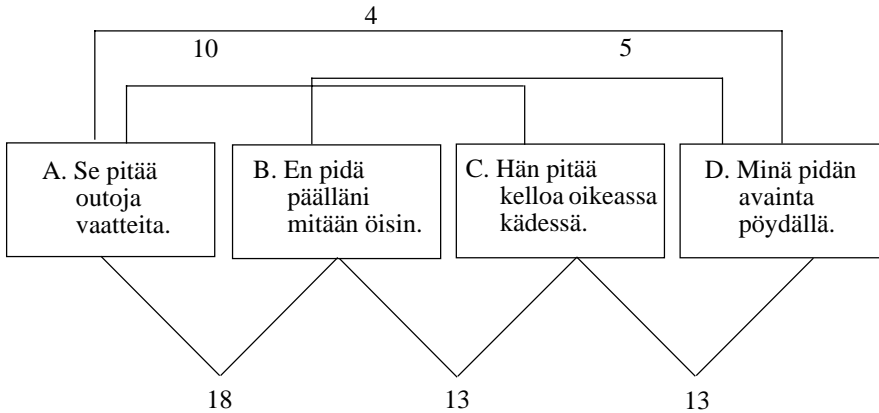
h. Pidä huolta itsestäsi! / pitää huolta	4 informantilla
i. Lapset pitivät kamalaa meteliä.	1 informantilla
j. Mä pidän kirjaa näistä.	2 informantilla
k. Olenko laiska pitämään yhteyttä?/yhtä	2 informantilla
l. Pidän lupaukseni/sanani.	4 informantilla
m. Se ei pidä paikkaansa.	7 informantilla
n. Vähältä piti.	1 informantilla
o. Pidä suusi kiinni.	4 informantilla
p. (Pidä suusi.)	1 informantilla
q. Pidän asian salassa / firman elossa / pankit pystyssä / kylmän loitolla / telkkarin auki.	5 informantilla
r. Pönkkä pitää ovea paikallaan.	1 informantilla
s. Pidän asian omana tietonani.	1 informantilla
t. Minä pidän sinua vankina.	2 informantilla
u. Minä pidän sinua hyvänä.	2 informantilla
v. (Pidä hyvänäsi!)	1 informantilla
w. Minä pidän sinut / Puut pitävät lehtensä / Libresse pitää paikkansa.	3 informantilla
x. Minä pidän hevosta/karjaa/vankeja.	3 informantilla
y. Missä te pidätte kopiopaperia? / Pidetäänkö teillä mattoja lattialla?	2 informantilla
z. Minä pidän sinua lukitussa komerossa.	1 informantilla
å. Mä pidän avaimia taskussa / avainta pöydällä / laukku olalla / Älä pidä jalkojasi pöydällä! / Pidän painoja ylhäällä.	5 informantilla
ä. Hän pitää kelloa oikeassa kädessä.	1 informantilla
ö. pitää vaatteita/sormusta/...	14 informantilla
ü. pitää ylläni/yllä/päälläni/jalassaan	4 informantilla

Ryhmät a–d olisi houkutus yhdistää merkitystyyppiä nimeltä JÄRJESTÄMINEN. Ryhmät g–k voisivat sopia yhteen nimikkeellä YLLÄPITÄMINEN tai VALLITSEVANA PITÄMINEN, jotka kuitenkin nimikkeinä tuntuvat olevan liian lähellä *pitämistä*. Ryhmissä o–r on yhteistä OLOTILAN SÄILYTTÄMINEN, kun taas ryhmiä y–ä yhdistää PAIKASSA SÄILYTTÄMINEN. Toisaalta ryhmät ä–ü nivoutuvat PUKEUTUMISEKSI, ja w–x voidaan nähdä OMISTAMISENA tai HALLITSEMISENA. Vielä houkuttelevampaa olisi yhdistää kaikki ryhmät pariaksi kolmeksi isoksi kategoriaksi, mutta niin tuottotestin, lajittelutestin kuin arviointitestinkin tulokset vievät ryhmitelyä pikemminkin hajalle kuin yhdenmukaiseksi.

Osa tuloksista toki tukee intuitiivisesti mielekkäitä yhdistelyjä. »Juhlien järjestäminen» ja »esitelmän antaminen» esiintyivät yhteensä 18 tuottotestin informantilla, joista kolme teki niiden välille sisäisen eron. Lajittelutestissä tulos oli hyvin selvästi yhdistävä: *Mä pidän huomenna juhlat ja Isä piti puheen* päättyivät 19 informantilla 21:stä samaan ryhmään. Sen sijaan arviointitestissä näiden kahden välinen merkitysero arvioitiin keskimäärin 2,5:ksi asteikolla 1–5, eli melko suureksi, kun taas esiintymien *Pidän vielä toisen tunnin* ja *Pidän huomenna bileet* välinen semanttinen etäisyys arvioitiin paljon pienemmäksi (1,6). Testitulokset haarovat jälleen eri suuntiin.

JÄRJESTÄMISEN liepeillä *Pidä kiirettä* ja *Pidä hauskaa* päättyivät samaan ryhmään peräti 17 lajittelijalla (81 %), mutta *Pidä kiirettä* yhdistettiin usein (13 henkilöä, 62 %) myös lauseeseen *Pidä suusi kiinni*. Voimmekin vainuta ongelman imperatiivimuotoisten esiintymien yhdistämisessä: morfologialla ja puheaktilla lienee ollut vaikutusta joidenkin informanttien päätöksiin.

Lajittelutestin avulla voimme tarkastella (taulukossa 3) PUKEUTUMISEN ja SÄILYTTÄMISEN välistä kiinnostavaa jatkumoa neljän stimuluksen kautta.

Taulukko 3. PUKEUTUMISEN ja SÄILYTTÄMISEN välinen jatkumo. Luvut viittaavat sellaisten koehenkilöiden lukumäärään, jotka yhdistivät kulloisetkin kaksi esiintymää samaan merkitysluokkaan.

21 informantista A:n ja B:n laittaa samaan ryhmään 18, B:n ja C:n samaan ryhmään 13 ja C:n ja D:n 13. Sen sijaan A ja C päätyvät samaan ryhmään vain 10:llä, B ja D viidellä ja A ja D neljällä koehenkilöllä. Päätelmä on selvä: vierekkäiset merkitykset sopisi laittaa samaan merkitystyyppiin, mutta kauempana toisistaan sijaitsevia ei, joten kategorioiden rajaaminen on vaikeata, ellemm suoraan hyväksy perheyhtäläisyysjatkumoa.

Lajittelutestin tarkempia tuloksia ja tilastoajoista saatavia kuvallisia malleja voi katsoa väitöskirjastani (Raukko, tulossa).

PÄÄTELMIÄ JA POHDINTAA

Pitää-verbin monimutkainen polysemia tarjoaa semantikolle visaisen haasteen. Olen pyrkinyt osoittamaan, että erilaisista koehenkilöiden kanssa tehdyistä testeistä on paljon hyötyä tämän haasteen ratkaisemisessa. Olemme nähneet, että erityisesti tuottotesti ja lajittelutesti antavat runsaasti kiinnostavaa teitoa, mutta tarjoavat kysymyksenasetteluun kaksi erilaista näkökulmaa ja antavat usein ristiriitaistakin todistusaineistoa.

Tuottotestin avulla voimme melko luotettavasti tutkia esimerkiksi, mitkä *pitämisen* merkitykset tulevat helposti koehenkilöiden mieleen ja vaikuttavat kokonaispolysemian kannalta keskeisiltä. Lajittelu- ja arviointitesti eivät tarjoa tähän mahdollisuutta. Sen sijaan ne mahdollistavat kontrolloidun kysymyksenasettelun, kun haluamme tietää, missä merkitystyyppien rajat voisivat kulkea ja minkälaiset esimerkit voidaan niputtaa yhteen. Tuottotesti ei tarjoa tähän tutkijasta riippumatonta todistusaineistoa, koska sen koeasetelma perustuu merkitysten eroon, ei samanlaisuuteen. Tuottotesti on siis eksploratiivinen, lajittelu- ja arviointitestit konfirmatiivisia. Kahdesta jälkimmäisestä lajittelutesti on melko holistinen (ja siksi huomattavan vaikea tehtävä informanttien mielestä), arviointitesti atomistinen.

Olemme saaneet selville, että *pitämisen* polysemiassa on helppo erottaa kaksi keskeistä

▷

merkitystyyppiä, AFFEKTIO ja TÄYTYMINEN. Näiden tyyppien kognitiivinen aktivoituvuus on silmiinpistävä ylikompleksista tuottotestin tuloksissa. Kolmas tärkeä, mutta hiivien vaikeammin erottuva merkitystyyppi on MANUAALI. Kaksi verraten helposti erottuvaa pienempää merkitystyyppiä ovat MIELIPIDE ja KONTAKTIN PYSYVYYS. Tähänastisista merkitystyypeistä TÄYTYMINEN ja (osittain) KONTAKTIN PYSYVYYS käyttävät kokonaiskuvan kannalta poikkeavia syntaktisia rakenteita, kun taas MANUAALI ja toisaalta myös samainen KONTAKTIN PYSYVYYS ovat puolestaan syntaktisesti hyvin joustavia.

Sen sijaan keskellä *pitämisen* polysemiaa on pienehköjen merkitystyyppien verkosto, jossa on vaikeasti erotettavia jatkumoa. Hieman muita helpommin erottuvat PUKEUTUMINEN ja JÄRJESTÄMINEN, mutta niidenkin sisällä on mahdollista hajontaa ja nekin limittyvät naapuriesiintymiin. Osa »keskiryhmän» analysoinnin vaikeudesta selittyy merkitysten metaforisuudella, selkeiden prototyyppien puutteella sekä kollokaatioiden ja idiomien mukaantulolla, mutta pohjimmiltaan selitys piilee semantiikan dynamisessa luonteessa ja polysemian joustavuudessa. Tarkoitus ei ehkä olekaan oikoa »keskiryhmää» selkeiksi kategorioiksi. Samaan aikaan kuin testit antavat selkeää todistusaineistoa tiettyjen merkitystyyppien tärkeydestä ja erottuvuudesta, niiden epäselkeä aines puhuu polysemian ratkaisemattomuuden puolesta omaa positiivista kieltään.

LÄHTEET

- BAKER, COLLIN F. 2000: Proving basic polysemy: subjects reliably distinguish several senses of *see*. – *Proceedings of the Twenty-Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* s. 14–25.
- CARAMAZZA, ALFONSO – GROBER, ELLEN 1976: Polysemy and the structure of the subjective lexicon. – Clea Rameh (toim.), *Semantics: theory and application. Georgetown University round table on languages and linguistics 1976* s. 181–206. Washington, D. C.: Georgetown University Press.
- COLOMBO, LUCIA – FLORES D'ARCAIS, GIOVANNI B. 1984: The meaning of Dutch prepositions: a psycholinguistic study of polysemy. – *Linguistics* 22 s. 51–98.
- DUNBAR, GEORGE 2001: Towards a cognitive analysis of polysemy, ambiguity, and vagueness. – *Cognitive Linguistics* 12/1 s. 1–14.
- LEHRER, ADRIENNE 1974: Homonymy and polysemy: measuring similarity of meaning. – *Language Sciences* 32 s. 33–39.
- NURMI, TIMO – REKIARO, ILKKA – REKIARO, PÄIVI 1996: *Suomen kielen sanakirja*. Toinen painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- RAUKKO, JARNO 1994: Polysemia: merkitysten verkosto — merkityksen verkko. – Pentti Leino & Tiina Onikki (toim.), *Näkökulmia polysemiaan* s. 36–69. Kieli 8. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- 1996: »No more polysemy», says the nationalist language police. The paradoxical battle between semantic flexibility and normativism. – *Pragmatics, Ideology, and Contacts Bulletin* 3 s. 36–44.
- 1997: The status of polysemy in linguistics: from discrete meanings to default flexi-

- bility. – *SKY 1997: The 1997 yearbook of the Linguistic Association of Finland* s. 145–170.
- 1999: An »intersubjective» method for cognitive-semantic research on polysemy: The case of *get*. – Masako K. Hiraga, Chris Sinha & Sherman Wilcox (toim.), *Cultural, psychological and typological issues in cognitive linguistics. Selected papers of the bi-annual ICLA meeting in Albuquerque, July 1995* s. 87–105. *Current Issues in Linguistic Theory* 152. Amsterdam: John Benjamins.
- 2000: Semantic variability and experimental methods. – *Pragmatics, Ideology, and Contacts Bulletin* 5 s. 6–14.
- (painossa): Polysemy as flexible meaning: experiments with the English *get* and the Finnish *pitää*. – Brigitte Nerlich, Zazie Todd, Vimala Herman & David C. Clarke (toim.), *Polysemy: patterns of meaning in mind and language*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- (tulossa): *Categorization within polysemy: the intersubjective perception and classification of different meanings*. Väitöskirjakäsikirjoitus, Helsingin yliopiston englannin kielen laitos. Valmistuu 2002–2003.
- RUBENSTEIN, HERBERT – GARFIELD, LONNIE – MILLIKAN, JANE A. 1970: Homographic entries in the internal lexicon. – *Journal of verbal learning and verbal behavior* 9 s. 487–494.
- SANDRA, DOMINIEK – RICE, SALLY 1995: Network analyses of prepositional meaning: Mirroring whose mind — the linguist’s or the language user’s? – *Cognitive Linguistics* 6 s. 89–130.
- Suomen kielen perussanakirja*. Toinen osa. Helsinki: Edita 1996.
- TRAGEL, ILONA 1997: »Kas ma võin saada ...? * Saanko voida ...?» *Saama/saada ja võima/voida eesti ja soome keeles*. Bakalaureustöö. Tarton yliopiston itämerensuomalaisen kielten laitos.
- VANHATALO, ULLA 2002: »Naiset motkottaa aiheesta ja nalkuttaa syyttä». Kyselytestit verbien semanttisten sisältöjen arvioinnissa. – *Virittäjä* 106 s. 330–353.
- WILLIAMS, JOHN N. 1992: Processing polysemous words in context: Evidence for interrelated meanings. – *Journal of Psycholinguistic Research* 21/3 s. 193–218.

LIITE: KOLMEN ERI PITÄÄ-TESTIN TEHTÄVÄNANNOT

TUOTTOTESTI

- A. Suomen kielen sanaa *pitää* voi käyttää monella tavalla. Mieti omaa puhekieltäsi ja kirjoita sellaisia lauseita tai lausahduksia, joissa kussakin sanalla *pitää* on sinun mielestäsi **eri merkitys**. Sana voi esiintyä missä tahansa muodossa. Sinun ei tarvitse täyttää jokaista riviä — keksi vain niin monta esimerkkiä, että jokaisessa tapauksessa sanalla *pitää* on vielä mielestäsi keskenään eri merkitys.
- B. Onko jokin (tai ovatko jotkin) näistä keksimistäsi *pitää*-sanan merkityksistä sinun mielestäsi keskeisempi(ä) kuin toiset? Mikä tai mitkä? Miksi?
- C. Ovatko keksimäsi *pitää*-sanan merkitykset mielestäsi jossakin mielekkäässä yhteydessä toisiinsa? Miten?
- D. Ilmaise vielä A-kohdassa kirjoittamasi esimerkkilauseet jollakin toisella tavalla niin, ettet enää käytä sanaa *pitää*. (Käytä mieluiten suomen kieltä... mutta voit myös kääntää lauseen jollekin muulle kielelle.)

LAJITTELUTESTI

1. (a) Oheisessa kirjekuoressa on paperilapuilla 50 lausetta, joista kussakin esiintyy sana *pitää*. Pyytäisin sinua lajittelemaan nämä *pitää*-verbin merkitysten esiintymät sellaisiin ryhmiin, joiden jäsenillä on keskenään kyllin samantapainen merkitys. **Anna lajittelun perustua vain *pitää*-sanan merkitykseen, älä koko lauseen merkitykseen** — vaikka *pitää*-sanan merkitys ymmärretäänkin lauseyhteyden perusteella. Tämän tutkimuksen kannalta ei myöskään ole oleellista esimerkiksi missä muodossa *pitää*-verbi esiintyy.

(Lauseet on numeroitu vain sen takia, että voit joihinkin kysymyksiin vastata viittata niihin numeroihin.)

Lajittele lauselaput pinoiksi. Pinossa voi olla kuinka monta lausetta hyvänsä, ja pinossa voi olla vain yksikin lause yksinään. Kun olet saanut pinot valmiiksi, laita kuhunkin pikku klemmari (löytyy kirjekuoresta), niin minun on helpompi kerätä ne lopuksi talteen.

- (b) Jos jotkin lauseet/merkitykset ovat erityisen **hankalia** lajitella, merkitse sellaiseen lauselappuun »H».
- (c) Pystytkö keksimään pinoille — siis merkitysten tyypeille, merkitysluokille — **nimiä**? (Esimerkiksi voit käyttää jotain toista suomen kielen verbiä, joka tarkoittaa vähän samaa asiaa kuin kyseinen *pitää*-verbin merkitys.) Kirjoita silloin pinon päällimmäiseen lappuun merkitystyyppi nimi.
- (d) Tuliko sinulle pinoja lajitellessasi mieleen, että jotkin merkitykset olivat aika lähellä toisiaan, mutta eivät niin lähellä kuin yhden tietyn pinon jäsenet keskenään? Voisiko joitakin pinoja **yhdistää ylemmän tason luokiksi**? Käytä yhdistämiseen isompia klemmareita!
2. Kokoamasi lappupinot vastaavat siis merkitysluokkia. Mitkä ovat mielestäsi kolme tärkeintä/keskeisintä merkitysluokkaa? Käytä antamiasi nimityksiä tai viittaa pinon päällimmäisen lapun numeroon.

_____ ja _____ ja _____

(Voitko tarkentaa, siltä varalta että se jää epäselväksi, viittaatko ala- vai yläkategoriaan?)

3. Jatkoa tehtävään 2: Valitse kustakin noista kolmesta tärkeimmästä merkitysluokasta sellainen lause (eli yksi lappu), joka kaikkein parhaiten mielestäsi edustaa kyseistä merkitysluokkaa. Viittaa lappujen numeroihin.

_____ ja _____ ja _____

4. Termillä *polysemia* tarkoitetaan yleensä sitä, että yhdellä sanalla (tms.) on useita merkityksiä, jotka ovat mielekkäällä tavalla »sukua toisilleen». Merkitykset ovat siis kehittyneet ajan myötä toisistaan erkanemalla, ja nykyinenkin kielenpuhuja voi periaatteessa keksiä merkitysten välisen yhteyden. Tuntuuko sinusta siltä, että kaikki käsittelemäsi *pitää*-verbin merkitystyyppit ovat tällä tavalla »sukua toisilleen», vai onko jokin/ovatko jotkin hyvin erillään muista?

Kyllä, kaikki merkitykset tuntuvat olevan sukua toisilleen.

Suuri osa merkityksistä lienee sukua toisilleen, mutta kovin erillinen on / erillisiä ovat:

(Voitko tarkentaa, siltä varalta että se jää epäselväksi, viittaatko yksittäiseen lappuun vai pinoon (ja edelleen ala- vai yläkategoriaan)?)

Voisitko lopuksi laittaa pinot kirjekuoriin ja taittaa & laittaa tämän kaavakkeen sinne mukaan?

ARVIOINTITESTI

Seuraavassa on annettu pareina lauseita, joista kussakin esiintyy sana *pitää*. Pyytäisin sinua arvioimaan, onko sanalla *pitää* kussakin lauseparissa samanlainen vai erilainen merkitys, ja kuinka samanlaisia tai erilaisia *pitää*-sanan merkitykset kussakin lauseparissa ovat asteikolla 1:stä 5:een. Kiinnitä huomiota vain *pitää*-sanan merkitykseen, älä koko lauseen merkitykseen.

- 1 = hyvin samanlainen merkitys
2 = melko samanlainen merkitys
3 = suhteellisen erilainen merkitys
4 = varsin erilainen merkitys
5 = hyvin erilainen merkitys

	(rengasta)				
	1	2	3	4	5
Minä pidän sinusta.					
Minun pitää mennä kotiin.					
Minä pidän sinusta.					
Minä pidän sinusta kiinni.					

(jne.)

THE MEANINGS OF PITÄÄ:
HOW INFORMANTS VIEW
SEMANTIC CATEGORIZATION
WITHIN THE POLYSEMY OF A FINNISH VERB

This paper tackles the problem of categorization within polysemy; this issue is discussed in the spirit of experiential, intersubjective, and non-fixed semantics, taking as the cornerstone the notion of polysemy as flexible meaning. The paper uses experimental data and concentrates on the Finnish verb *pitää*, which is extensively polysemous. Some of its meanings correspond to the polysemy of the English verbs *hold* and *keep*, but two other salient and fairly distinct uses can be translated as *like / be fond of* and *must / have to*. The latter items are more distinct semantic nodes, they are more ‘monolithic’, whereas the ones that partly intersect with the semantic spaces covered by *hold* and *keep* form an intricate network of flexible meaning, and it turns out to be a never-ending endeavor to find and establish distinct senses.

The results of three main kinds of experiments involving, altogether, 131 native Finnish-speaking subjects/informants are reported in this article. The *production test* is an explorative kind of experiment where informants are given the chance to produce their own examples to demonstrate differentiable meanings. The *sorting test* is based on giving ready-made examples to the informants to group into categories of free format. The *similarity rating test* has the informants react to the meaning difference found in ready-made pairs of examples with *pitää*.

It turns out that in important points of categorization the production test and the sorting test give significantly different results. Yet they both suggest the salience and importance of the meaning types LIKING and OBLIGATION. Other fairly easily separable meaning types are CONSIDERING, MANUAL HOLDING, and MAINTAINING CONTACT, while there is an abundance of other meaning types difficult to keep apart, such as ORGANIZING, WEARING, RETAINING A STATE, UPHOLDING A CONDITION, and POSSESSION. It may be typical for the polysemy of frequently used verbs that some meaning types are fairly easy to establish, while a major portion of the polysemy forms a mass of flexible meaning difficult to organize into separate classes. ■

Kirjoittajan osoite (address):
Englannin kielen laitos
PL 24 (Unioninkatu 40 B)
00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti: *jarno.raukko@helsinki.fi*